

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор

Одеського державного університету
внутрішніх справ

доктор юридичних наук, професор

Максим КОРНІЄНКО

«16» 06 2025 р.

ВИСНОВОК

Одеського державного університету внутрішніх справ щодо дисертації Кутепова Ігоря Олександровича на тему: «Доказування в кримінальних провадженнях щодо легалізації доходів отриманих злочинним шляхом, ухилення від сплати податків та суміжних кримінальних правопорушень», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

ВИТЯГ

з протоколу засідання кафедри кримінально-правових дисциплін Інституту права та безпеки Одеського державного університету внутрішніх справ МВС України № 14 від 11 червня 2025 року щодо проведення публічної презентації та обговорення наукових результатів дисертації аспіранта Одеського державного університету внутрішніх справ Кутепова Ігоря Олександровича на тему: «Доказування в кримінальних провадженнях щодо легалізації доходів отриманих злочинним шляхом, ухилення від сплати податків та суміжних кримінальних правопорушень», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» зі спеціальності 081 «Право»

ГОЛОВУЮЧИЙ: доктор юридичних наук, професор **Бабенко Андрій Миколайович.**

ПРИСУТНІ:

Корнієнко М.В. доктор юридичних наук, професор

Конопельський В.Я. доктор юридичних наук, професор

Собко Г.М. доктор юридичних наук, професор

Меркулова В.О. доктор юридичних наук, професор

Денисова А.В. доктор юридичних наук, професор

Беніцький А.С. кандидат юридичних наук, професор

Будяченко О.М. кандидат юридичних наук, доцент

Медведенко Н.В. кандидат юридичних наук

Теслюк І.О. кандидат юридичних наук
Домброван Н.В. кандидат юридичних наук, доцент
Федоров І.В. кандидат юридичних наук
Саїнчин С.О. кандидат юридичних наук
Стоянов К.С. доктор філософії
Матвєєвський О.В. старший викладач
Дарій С.В. викладач

З присутніх - 6 докторів наук та 8 кандидатів наук (докторів філософії) - фахівців за профілем поданої на розгляд дисертації.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

Обговорення наукового дослідження аспіранта Одеського державного університету внутрішніх справ **Кутепова Ігоря Олександровича** на тему: «Доказування в кримінальних провадженнях щодо легалізації доходів отриманих злочинним шляхом, ухилення від сплати податків та суміжних кримінальних правопорушень», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» з метою надання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

Робота виконана в Одеському державному університеті внутрішніх справ.

Науковий керівник: професор кафедри кримінального процесу Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого, доктор юридичних наук, професор **Дроздов Олександр Михайлович**.

Кутепов Ігор Олександрович народився 10 березня 1992 року у м. Харків. У 2013 році вступив до інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. У 2017 році закінчив зазначений заклад з дипломом бакалавра за спеціальністю 081 «Право», після чого продовжив навчання та поступив до магістратури Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. У 2019 році здобув диплом магістра за спеціальністю 081 «Право». З 2019 по 2021 рік працював в адвокатському об'єднанні «Колегія адвокатів України». З липня 2021 року, після успішного складання кваліфікаційного іспиту в Кваліфікаційно-дисциплінарній комісії адвокатури Харківської області, та по теперішній час здійснює професійну адвокатську діяльність.

У вересні 2021 року розпочав навчатися в Одеському державному університеті внутрішніх справ для здобуття наукового ступеню доктор філософії. Завершив написання дисертації в травні 2025 року.

Здобувач має 6 наукових публікацій за темою дисертації, із яких: 3 – статті в наукових фахових виданнях України, 3 – тези доповідей на всеукраїнських науково-практичних конференціях.

СЛУХАЛИ:

Доповідь аспіранта Кутепова Ігоря Олександровича на тему: «Доказування в кримінальних провадженнях щодо легалізації доходів отриманих злочинним шляхом, ухилення від сплати податків та суміжних кримінальних правопорушень», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» зі спеціальності 081 «Право».

Здобувач ознайомив присутніх зі структурою дисертації, обґрунтував актуальність обраної теми дослідження, яка зумовлена тим, що в умовах стрімкого та динамічного технологічного розвитку у сфері цифрових технологій, зв'язку та інформатизації, з появою нових платіжних інструментів та реформування фінансового та податкового законодавства України, держав Європейського Співтовариства та інших учасників міжнародних відносин, запровадження досягнень інформаційних технологій банківськими та фінансовими установами в процеси, пов'язані з наданням ними банківських, похідних та суміжних послуг, актуальним є дослідження та вдосконалення методик доказування кримінальних проваджень у справах щодо легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, ухилення від сплати податків та суміжних кримінальних правопорушень.

На сучасному етапі державотворення та цивілізаційного курсу України до налагодження та укріплення відносин з найбільш впливовими державами на арені міжнародного співробітництва, актуальності набуває проблематика ефективного захисту прав та законних інтересів громадян, суспільства і держави, забезпечення національної безпеки шляхом залучення іноземного досвіду, методологічних аспектів, тактичних та стратегічних прийомів, сучасних матеріальнотехнологічних надбань та комплексного вдосконалення підходів щодо захисту та доказування у справах щодо легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, ухилення від сплати податків та суміжних кримінальних правопорушень.

У цих умовах виникає потреба у переосмисленні процесуального інструментарію кримінального провадження у відповідних справах з урахуванням найновіших тенденцій та практик, як на національному, так і на міжнародному рівні. При цьому окремої уваги потребує питання співвідношення легальної податкової оптимізації, зокрема в рамках застосування офшорного податкового планування, з кримінально караним ухиленням від сплати податків та податковим шахрайством. Значна частина легалізаційних дій є похідними від попередньо вчинених предикатних злочинів, які можуть бути як традиційними (шахрайство, привласнення, зловживання владою), так і новими за своєю природою – наприклад, кіберзлочини, незаконні операції з криптоактивами тощо.

Ефективне кримінальне переслідування таких форм злочинної діяльності неможливе без належного нормативного регулювання, злагодженої процесуальної взаємодії між слідчим, прокурором, оперативними підрозділами, а також спеціалізованими суб'єктами фінансового моніторингу, судовими експертами, органами іноземних держав.

Особливу складність становить дотримання балансу між потребами кримінального переслідування та гарантіями прав людини – зокрема, правом на захист, професійну та банківську таємницю, приватне життя. Таким чином, наукове дослідження процесуальних особливостей кримінального провадження у справах про легалізацію доходів, отриманих злочинним шляхом, ухилення від сплати податків та суміжні злочини є своєчасним, теоретично й практично значущим. Воно спрямоване на подолання як нормативних прогалин, так і проблем реалізації процесуальних повноважень правоохоронних органів із забезпеченням ефективного правозастосування та дотримання європейських стандартів правосуддя.

За результатами дослідження представлено наступні результати:

Запропоновано авторський підхід щодо комплексного аналізу процесуальних процедур кримінального переслідування за злочини, пов'язані з легалізацією доходів та ухиленням від сплати податків, що ґрунтується на сучасних цифрових, інформаційних, процедурних і технологічних комплексах вітчизняного, транснаціонального та нормативно-правового реагування.

Сформульовано систему ознак щодо розмежування правомірної податкової оптимізації та кримінального ухилення від оподаткування, із визначенням основних рис шахрайського використання схем трансфертного ціноутворення та офшорних юрисдикцій.

Виявлено структури протиправних легалізаційних схем, що використовуються із застосуванням новітніх інформаційних технологій та інструментів на основі вчинених предикатних кіберзлочинів та правопорушень пов'язаних з незаконним використанням криптовалют.

У роботі удосконалено:

- теоретикоприкладні положення про механізм збирання, оцінки та процесуального оформлення цифрових і фінансових доказів легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, зокрема в контексті стандартів допустимості; процесуальної координації між суб'єктами кримінального провадження (слідчими, прокурорами, аналітичними підрозділами, експертами), а також взаємодії з уповноваженими органами фінансового моніторингу; міжнародними суб'єктами правової допомоги та екстрадиції у світлі міжнародних конвенцій (зокрема Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності та Конвенції Ради Європи про відмивання доходів) і принципу взаємності;

- рекомендації щодо фіксації та використання електронних доказів щодо: листування через електронну пошту, IP-адреси, логфайли серверів, цифрові сліди транзакцій у блокчейні, дані з бухгалтерських програм, метадані з мобільних пристроїв і хмарних сервісів - здатні розкрити ланцюг правочинів, з яких формується схема ухилення чи легалізації. Визначено роль та значення таких доказів при документуванні кримінальних правопорушень із використанням криптовалют, peertopeer платформ, електронних гаманців або закритих каналів комунікації;

У ході дослідження дістало подальшого розвитку наступні позиції:

- теоретичні уявлення щодо способів вчинення легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, або внаслідок податкових злочинів, зокрема встановлено, що вони найчастіше здійснюється за допомогою: багаторівневого трансферту коштів через підконтрольні суб'єкти господарювання; шляхом інвестування у законну економічну діяльність; за допомогою використання фінансових інструментів, зокрема криптовалют; за допомогою використання мистецьких та благодійних аукціонів для маскуванню джерел походження активів; на основі використання сучасних цифрових інструментів як для вчинення економічних злочинів, так і для подальшої легалізації доходів, отриманих в результаті вчинення таких злочинів;

- наукове бачення шляхів імплементації зарубіжного досвіду щодо розслідування злочинів, пов'язаних з легалізацією доходів та суміжних кримінальних правопорушень, що ґрунтується на внесенні змін та доповнень до законодавства; місце та значення міжнародноправових стандартів у системі організаційноправових основ розслідування злочинів, пов'язаних з легалізацією доходів та суміжних кримінальних правопорушень; рекомендації щодо запровадження новітніх методів виявлення, збирання та збереження електронних слідів та доказів;

- теоретичне уявлення про шляхи вдосконалення системи доказування та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, або внаслідок податкових злочинів в умовах інтеграції України до європейського правового простору, зміцнення спроможностей органів правопорядку у боротьбі з економічною злочинністю та легалізацією злочинних доходів.

Дисертант детально доповів, яким чином ним вирішувалися завдання, що ставилися перед дослідженням, висвітлив наукову та практичну значущість одержаних результатів.

По закінченні доповіді дисертанта, присутніми було поставлено ряд запитань.

МЕРКУЛОВА В.О. доктор юридичних наук, професор: Ігор Олександрович, яким чином криптоактиви ускладнюють процес доказування у кримінальних провадженнях?

КУТЕПОВ І.О. Дякую за поставлене питання. Криптовалюта (криптоактиви) має певні криміногенні властивості: анонімність, швидкість, заплутаність ланцюжків транзакцій; відсутність статусу криптовалюти, правил для біржі пунктів обігу та ідентифікації власника криптовалютного гаманця; доступ з будь-якої точки світу через Інтернет; можливість для використання як «сховища» або здійснення міжнародних переказів грошових коштів; відносна безпека; можливість створення валют, повністю «заточених» під відмивання грошей.

Складнощі також проявляються у відсутності єдиних міжнародних стандартів регулювання криптовалют, відсутності правового статусу таких активів у багатьох державах, неврегульованості правил роботи бірж і майданчиків обміну криптовалюти, що призводить проблем у правовій кваліфікації таких дій та зборі доказів.

Особливу проблему становить анонімність. Використання «приватних» криптовалют з їхнім підвищеним рівнем конфіденційності, фактично унеможливлює встановлення особи, яка здійснила або отримала платіж. Багато криптовалют не потребують верифікації особи для створення гаманця, а використання так званих «приватних» валют (наприклад, Monero, Zcash) фактично унеможливлює встановлення власника криптоактивів навіть за допомогою спеціалізованих аналітичних систем.

Також ускладнює доказування брак кваліфікованих експертів і технічних засобів для розшифровки транзакцій, отримання даних з криптобірж та взаємодія з юрисдикціями, де криптовалютна діяльність не контролюється або навпаки - захищена законодавством.

БЕНІЦЬКИЙ А.С. кандидат юридичних наук, професор: Ігор Олександрович, скажіть будь-ласка, яку роль у доказуванні відіграє встановлення предикатного злочину? Чи можливе настання кримінальної відповідальності за легалізацію доходів, отриманих злочинним шляхом, без встановлення конкретного предикатного злочину?

КУТЕПОВ І.О. Дякую за поставлене питання. Предикатний злочин виступає визначальним фактором, який дозволяє кваліфікувати подальші дії з обробки, використання, приховування або маскування доходів як саме легалізацію, а не як звичайне використання майна. У цьому контексті, предикатний злочин виконує функцію юридичної передумови, без встановлення якої неможливо довести незаконне походження об'єкта легалізації.

Наявність такого злочину є обов'язковою умовою для кваліфікації діяння за ст. 209 КК України. Відсутність достовірних доказів вчинення предикатного злочину або його неправильна правова кваліфікація створює ризики як для недопущення необґрунтованого кримінального переслідування, так і для фактичного унеможливлення встановлення повного складу легалізації.

Предикатний злочин є не просто елементом фактичної сторони легалізації, а її фундаментальною ознакою, яка має бути належним чином доведена й оцінена у контексті кримінального провадження з дотриманням усіх вимог процесуальної допустимості доказів.

Однак при цьому не завжди є потреба у повному встановленні всіх обставин предикатного злочину та доведенні вини конкретної особи у його вчиненні. В деяких випадках достатньо підтвердження самого факту злочинного походження майна, навіть якщо предикатний злочин залишається не розкритим або невстановленим в деталях.

Формально кримінальна відповідальність за легалізацію доходів без повного встановлення предикатного злочину можлива, якщо обґрунтовано доведено саме злочинне походження майна.

САІНЧИН С.О. кандидат юридичних наук: Ігор Олександрович, скажіть будь-ласка, які особливості має фіксація та збирання цифрових доказів під час досудового розслідування легалізації доходів отриманих злочинним шляхом, та ухилення від сплати податків?

КУТЕПОВ І.О. Дякую за поставлене питання. Під час здійснення досудового розслідування може виникнути ситуація, за якої важлива для слідства інформація зберігається у цифровому форматі або на зовнішніх платформах, зокрема в хмарних сховищах або системах фінансового документообігу. У таких випадках виникає необхідність не лише отримання доступу, а й правильного технічного вилучення інформації, її фіксації, автентифікації та збереження, що вимагає залучення відповідних технічних фахівців. Відсутність належного технічного супроводу може призвести до втрати доказової сили отриманих даних або до їх повного виключення з процесуального аналізу.

До прикладу, у провадженнях щодо легалізації доходів тимчасовий доступ до речей та документів має свою специфіку. Насамперед, мова йде про складність ідентифікації об'єкта доступу - фінансові документи можуть зберігатися у цифровій формі, бути розміщеними у хмарних сервісах, перебувати у розпорядженні третіх осіб або навіть знаходитися за межами території України. У таких випадках необхідна тісна взаємодія з банківськими установами, аудиторами, бухгалтерами, реєстраторами доменів або сервісами електронного документообігу.

Особливу складність становить ситуація, коли дані зберігаються в електронній формі, наприклад: бухгалтерські програми (1С, SAP), хмарні сервіси (Dropbox, Google Drive), або спеціалізовані фінансові системи (М.Е.Дос)

У такому разі виникає необхідність залучення технічного спеціаліста для правильної фіксації, копіювання та збереження цифрових доказів. Крім того, слід враховувати ризики втрати або зміни інформації внаслідок автоматичного оновлення системи, або дій осіб, які контролюють цифрову інфраструктуру.

У випадках, коли йдеться про цифрову або хмарну інформацію, особливу складність становить не лише правомірність отримання доступу, а й забезпечення автентичності та цілісності інформації, яка передається слідству. Це потребує залучення технічних фахівців, створення цифрових копій із хеш-фіксацією, протоколювання та логування всіх дій. Відсутність таких заходів може призвести до втрати доказової сили отриманих даних або навіть їх виключення судом.

БУДЯЧЕНКО О.М. кандидат юридичних наук, доцент: Ігор Олександрович, скажіть будь-ласка, проведення яких слідчих дій здатне забезпечити ефективність досудового розслідування легалізації доходів отриманих злочинним шляхом, та ухилення від сплати податків?

КУТЕПОВ І.О. Дякую за поставлене питання. Сучасне розслідування злочинів, пов'язаних з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, ухиленням від сплати податків та суміжних правопорушень, потребує застосування комплексного підходу та спеціальних знань.

Ефективність досудового розслідування таких правопорушень значною мірою залежить від своєчасного, законного та належного проведення низки

ключових слідчих (розшукових) дій, зокрема: тимчасового доступу до речей і документів, обшуків, негласних слідчих дій, економічних експертиз, допитів, вилучення цифрових доказів тощо.

Особливості цих слідчих дій зумовлюються високим рівнем структурної складності фінансових операцій, використанням багаторівневих схем із залученням підконтрольних підприємств, офшорних юрисдикцій та криптовалютних платформ.

Проведення таких дій вимагає високого ступеня підготовленості слідчих, тісної взаємодії з експертами у сфері аудиту, цифрової безпеки, бухгалтерського обліку, а також дотримання міжнародно визнаних стандартів збору та збереження цифрових доказів (зокрема ISO/IEC 27037:2012, NIST SP 800-86, SWGDE), що забезпечує допустимість і автентичність доказів у судовому процесі.

ФЕДОРОВ І.В. кандидат юридичних наук: Шановний здобувач, якими є основні міжнародно-правові акти, що регулюють співпрацю України у сфері протидії відмиванню доходів, отриманих злочинним шляхом?

КУТЕПОВ І.О. Дякую за поставлене питання. Основними міжнародно-правовими актами, що регулюють співпрацю України у сфері протидії відмиванню доходів, є:

1. Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності (Палермська конвенція, 2000 р.) - універсальний акт, який встановлює обов'язки держав щодо криміналізації легалізації доходів, міжнародної правової допомоги, екстрадиції тощо.

2. Міжнародна конвенція ООН про боротьбу з фінансуванням тероризму (1999 р.) - встановлює обов'язок держави боротися з фінансуванням тероризму як різновидом легалізації злочинних доходів.

3. Конвенція Ради Європи про відмивання доходів, виявлення, арешт та конфіскацію доходів від злочинної діяльності (Страсбурзька конвенція, 1990 р.)

4. Рекомендації FATF (Група розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей, 40 рекомендацій) - не є договором, але є міжнародним стандартом, обов'язковим для України як члена MONEYVAL (регіональна структура FATF).

5. Угода про співпрацю в рамках Egmont Group - мережа фінансових розвідок, що забезпечує міжнародний обмін інформацією між органами фінмоніторингу.

6. Директиви Європейського Союзу, наприклад, Директива (ЄС) 2015/849 «Про запобігання використанню фінансової системи для відмивання грошей та фінансування тероризму», положення якої імплементовано в Законі України «Про запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення».

СТОЯНОВ К.С. доктор філософії: Шановний здобувач, які міжнародні стандарти має запровадити Україна для підвищення ефективності досудового

розслідування легалізації доходів отриманих злочинним шляхом, та ухилення від сплати податків?

КУТЕПОВ І.О. Дякую за поставлене питання. Положення, розроблені Науковою робочою групою з цифрових доказів (SWGDE), є важливим елементом уніфікації міжнародних стандартів поводження з цифровими доказами та формування довіри до них у кримінальному процесі. Ключовим принципом цих положень є забезпечення цілісності, автентичності та відтворюваності цифрових артефактів шляхом документування кожної взаємодії з доказом, створення точних бітових копій оригіналів та використання write-blocker-пристроїв для запобігання зміні інформації.

Кожна дія від виявлення до технічного аналізу повинна супроводжуватися зазначенням часу, технічного середовища, ідентифікації особи та мети втручання. Вимоги SWGDE також передбачають обов'язкову валідацію всіх програмних і технічних засобів, що застосовуються для аналізу цифрових носіїв, з обов'язковою фіксацією результатів у верифікованій документації.

Рекомендації NIST SP 800-86, розроблені Національним інститутом стандартів і технологій США (National Institute of Standards and Technology - NIST), є одним із ключових документів, що регламентують процеси цифрової криміналістики та інтеграції судово-комп'ютерного аналізу в систему інформаційної безпеки організації.

Рекомендації NIST SP 800-86 акцентують увагу на інтеграції цифрової криміналістики в систему реагування на кіберінциденти, передбачаючи побудову належного ланцюга збереження доказів, створення політик цифрової безпеки в межах організації, використання валідованих інструментів аналізу та належну підготовку персоналу.

Незважаючи на рекомендаційний статус, стандарти SWGDE мають широке практичне застосування в національних і транскордонних кримінальних процесах, слугуючи орієнтиром для забезпечення належної процесуальної якості цифрових доказів. Їх інтеграція в національне кримінальне судочинство, зокрема в контексті розслідування економічних злочинів, є ключовою умовою допустимості таких доказів у суді та гарантією дотримання права на справедливий судовий розгляд.

Один із ключових напрямів вдосконалення кримінального провадження у справах про економічні злочини полягає в реальному забезпеченні рівності сторін, зокрема через гарантування повноцінного доступу сторони захисту до результатів негласних слідчих (розшукових) дій (НСРД), цифрових доказів, висновків експертиз, а також можливостей ініціювати власні процесуальні дії - допити, експертизи, повторні дослідження. Дотримання цього принципу не лише гарантує справедливий баланс між обвинуваченням і захистом, а й мінімізує ризики процесуальних зловживань.

Після відповідей на запитання слово було надано науковому керівнику, доктору юридичних наук, професору Дроздову Олександр Михайловичу, який дав загальну оцінку науковому дослідженню, а також охарактеризував Кутепова Ігоря Олександровича, як людину відповідальну, грамотну та

досвідчену, з творчим науковим мисленням, цілеспрямовану, відповідальну та ініціативну. Науковий керівник наголосив, що здобувач дуже успішно використав творчий потенціал, розкрив дуже цікаву і актуальну тему наукового дослідження.

Завдання, які поставив перед собою Кутепов І.О. повністю виконані. Він сформулював слушні висновки та пропозиції, використав значну емпіричну базу, опрацював велику кількість статистичних матеріалів, вивчив багато нормативної та наукової літератури і судових вироків.

Кутепов Ігор Олександрович сформувався як науковець, а його дисертаційне дослідження «Доказування в кримінальних провадженнях щодо легалізації доходів отриманих злочинним шляхом, ухилення від сплати податків та суміжних кримінальних правопорушень», представлене на публічній презентації, є завершеною працею, яка має суттєве значення для вітчизняної юридичної науки, а її автор готовий до атестації здобувача ступеня доктора філософії. Науковий керівник подякував всім за ретельне вивчення дисертації та просив підтримати аспіранта в його перших наукових пошуках.

Під час наукової дискусії учасниками публічної презентації надано свої думки і міркування, щодо представленого на розгляд дослідження.

КОРНІЄНКО М.В. доктор юридичних наук, професор: Мені дуже сподобалася доповідь і сама дисертаційна робота Ігора Олександровича Кутепова. Робота є завершеною, цілісною науковою працею, яка характеризується новизною та оригінальністю. Дуже гарні результати впровадження у наукову діяльність та освітній процес. Роботу здобувача я підтримую, бачу, що здобувач сформувався як вчений. Буду, зі свого боку, підтримувати і роботу, і здобувача.

МЕРКУЛОВА В.О. доктор юридичних наук, професор: Кутепов Ігор Олександрович провів масштабне дослідження за вкрай актуальною темою. Робота характеризується зв'язком із практикою, у ній багато практичних прикладів. Здобувач виходить на захист, маючи сильну, гарну роботу з істотною новизною. Робота є якісною, завершеною науковою працею. Я підтримую роботу та бажаю Вам успіху.

ТЕСЛЮК І.О. кандидат юридичних наук: Кутепов Ігор Олександрович у повному обсязі виконав освітньо-наукову складову. Під час навчання неухильно дотримувався плану та програми підготовки, своєчасно надавав звіти та презентував результати наукових пошуків, приймав участь в усіх наукових заходах, можу охарактеризувати його виключно з позитивної сторони, як добросовісного і відповідального молодого науковця. Він оволодів усіма якостями вченого. Зі свого боку, я буду підтримувати і саму роботу і науковця.

ДОМБРОВАН Н.В. кандидат юридичних наук, доцент: Дисертаційна робота Кутепова Ігора Олександровича характеризується доволі високим рівнем наукової новизни, має яскраво виражену практичну спрямованість, є якісно проведеним науковим дослідженням. В роботі автор не допустив порушень академічної доброчесності, всі ідеї ним викладені за результатами

власного наукового пошуку та практичного досвіду. Буду підтримувати Вас і Вашу роботу, бажаю успіху.

БАБЕНКО А.М. доктор юридичних наук, професор: Дозвольте і мені висловити свої думки з приводу роботи і здобувача – Кутепова Ігора Олександровича. Позитивно оцінюю роботу. Тема дійсно актуальна. Ця робота виконана на достатньо високому рівні, має гарну відповідну емпіричну базу. Дослідження є завершеною працею і відповідає усім встановленим вимогам. Я підтримую Ігора Олександровича та його наукову роботу та бажаю Вам успіху!

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Кутепова Ігора Олександровича на тему: «Доказування в кримінальних провадженнях щодо легалізації доходів отриманих злочинним шляхом, ухилення від сплати податків та суміжних кримінальних правопорушень», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дослідження. В умовах стрімкого та динамічного технологічного розвитку у сфері цифрових технологій, зв'язку та інформатизації, з появою нових платіжних інструментів та реформування фінансового та податкового законодавства України, держав Європейського Співтовариства та інших учасників міжнародних відносин, запровадження досягнень інформаційних технологій банківськими та фінансовими установами в процеси, пов'язані з наданням ними банківських, похідних та суміжних послуг, актуальним є дослідження та вдосконалення методик доказування кримінальних проваджень у справах щодо легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, ухилення від сплати податків та суміжних кримінальних правопорушень.

На сучасному етапі державотворення та цивілізаційного курсу України до налагодження та укріплення відносин з найбільш впливовими державами на арені міжнародного співробітництва, актуальності набуває проблематика ефективного захисту прав та законних інтересів громадян, суспільства і держави, забезпечення національної безпеки шляхом залучення іноземного досвіду, методологічних аспектів, тактичних та стратегічних прийомів, сучасних матеріально-технологічних надбань та комплексного вдосконалення підходів щодо захисту та доказування у справах щодо легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, ухилення від сплати податків та суміжних кримінальних правопорушень.

У цих умовах виникає потреба у переосмисленні процесуального інструментарію кримінального провадження у відповідних справах з урахуванням найновіших тенденцій та практик, як на національному, так і на міжнародному рівні. При цьому окремої уваги потребує питання співвідношення легальної податкової оптимізації, зокрема в рамках застосування офшорного податкового планування, з кримінально караним

ухиленням від сплати податків та податковим шахрайством. Значна частина легалізаційних дій є похідними від попередньо вчинених предикатних злочинів, які можуть бути як традиційними (шахрайство, привласнення, зловживання владою), так і новими за своєю природою – наприклад, кіберзлочини, незаконні операції з криптоактивами тощо.

Ефективне кримінальне переслідування таких форм злочинної діяльності неможливе без належного нормативного регулювання, злагодженої процесуальної взаємодії між слідчим, прокурором, оперативними підрозділами, а також спеціалізованими суб'єктами фінансового моніторингу, судовими експертами, органами іноземних держав.

Особливу складність становить дотримання балансу між потребами кримінального переслідування та гарантіями прав людини – зокрема, правом на захист, професійну та банківську таємницю, приватне життя. Таким чином, наукове дослідження процесуальних особливостей кримінального провадження у справах про легалізацію доходів, отриманих злочинним шляхом, ухилення від сплати податків та суміжні злочини є своєчасним, теоретичної практично значущим. Воно спрямоване на подолання як нормативних прогалин, так і проблем реалізації процесуальних повноважень правоохоронних органів із забезпеченням ефективного правозастосування та дотримання європейських стандартів правосуддя.

Науковим підґрунтям теми наукового дослідження стали наукові праці таких вчених, як: А.М. Бабенка, А.С. Беніцького, В.В. Голіни, Б.М. Головкіна, А.В. Денисової, О.М. Дроздова, В.Я. Конопельського, О.Є. Користіна, М.В. Корнієнка, В.О. Меркулової, Є.С. Назимка, О.В. Одерія, Ю.В. Оніщик, О.В. Пчеліної, Г.К. Терерятник, В.Є. Тарасенка, І.В. Федорова, В.В. Шаблистого, О.О. Шкути, Д.О. Штанька та багатьох інших науковців.

Зазначені автори зробили значний внесок у правову науку створивши загальне наукове підґрунтя для досліджень феномену легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом. Проте окремого наукового дослідження, присвяченого доказуванню в кримінальних провадженнях щодо легалізації доходів отриманих злочинним шляхом, ухилення від сплати податків та суміжних кримінальних правопорушень в сучасних умовах не проводилося.

З наведених підстав проблема доказування в кримінальних провадженнях щодо легалізації доходів отриманих злочинним шляхом, ухилення від сплати податків та суміжних кримінальних правопорушень набуло значущості з точки зору вивчення його сучасного стану і тенденцій та розробки нових підходів у протидії кримінальному правопорушенню цього виду в сучасних умовах.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація узгоджується з Переліком пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 31 грудня року, наступного після припинення або скасування воєнного стану в Україні, затверджених постановою Кабінету Міністрів України № 476 від 30 квітня 2024 року. Дисертацію виконано відповідно до положень Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024

роки (наказ МВС України від 11 червня 2020р. № 454), а також в межах науково-дослідної роботи Одеського державного університету внутрішніх справ «Пріоритетні напрямки розвитку реформування правоохоронних органів в умовах розгортання демократичних процесів у державі» (державний реєстраційний номер № 0116U006773), згідно з планом науково-дослідницької роботи кафедри кримінального права та кримінології Одеського державного університету внутрішніх справ «Кримінально-правові, кримінологічні та кримінально-виконавчі заходи запобігання злочинності» (державний реєстраційний номер № 012U002156), та згідно з планом науково-дослідницької роботи кафедри кримінально-правових дисциплін за темою «Забезпечення кримінально-правової діяльності суб'єктів запобігання кримінальним правопорушенням в інтересах кримінального судочинства» (Протокол ВР ОДУВС № 2 від 23.09.2024 року).

Тему дисертації затверджено Вченою радою Одеського державного університету внутрішніх справ від 28 жовтня 2021 року (протокол № 3). Тему уточнено Вченою радою Одеського державного університету внутрішніх справ від 18 лютого 2022 року (протокол № 8).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є теоретичне узагальнення та вирішення комплексної науково-прикладних завдань з вивчення різноманітних способів вчинення податкових злочинів та відмивання доходів від таких злочинів, та формування на цій основі дієвого механізму протидії цим злочинам, вдосконалення методики доказування та тактику захисту у кримінальному провадженні для забезпечення справедливого та неупередженого досудового розслідування та судового розгляду даної категорії справ.

Для досягнення мети у дисертаційній роботі передбачається визначення таких завдань:

- надати характеристику способів вчинення податкових злочинів та відмивання доходів від таких злочинів;
- дослідити специфіку та відмежування злочинів щодо легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, ухилення від сплати податків та суміжних кримінальних правопорушень від інших категорій злочинів;
- виявити особливості проведення окремих слідчих (розшукових) дій при розслідуванні злочинів щодо легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, ухилення від сплати податків та суміжних кримінальних правопорушень та проаналізувати взаємодію підрозділів правоохоронних органів під час здійснення оперативно-розшукової діяльності, слідчих дій на національному та міжнаціональному рівні, здійснення екстрадиційних процедур та обмін інформацією між органами різних держав;
- представити концептуальне бачення щодо тактики захисту у справах щодо легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, ухилення від сплати податків та суміжних кримінальних правопорушень;
- запропонувати шляхи вдосконалення здійснення кримінального провадження у справах щодо легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, ухилення від сплати податків та суміжних кримінальних

правопорушень.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, що виникають у сфері здійснення кримінального провадження у справах щодо легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, ухилення від сплати податків та суміжних кримінальних правопорушень на стадіях досудового розслідування і судового розгляду та під час вчинення процесуальних дій.

Предмет дослідження – доказування у справах щодо легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, ухилення від сплати податків та суміжних кримінальних правопорушень.

Методи дослідження. Методи дослідження обрано відповідно до мети та завдань дисертаційного дослідження. Їх застосування забезпечило глибоке вивчення проблеми доказування в кримінальних провадженнях щодо легалізації доходів отриманих злочинним шляхом, ухилення від сплати податків та суміжних кримінальних правопорушень.

У роботі використовувалися загально наукові та спеціальні методи, зокрема:

- *системно-структурний метод* використовувався для комплексного аналізу сутності цього явища, його основних характеристик, причинно-наслідкових зв'язків та факторів, що сприяють його поширенню. Завдяки цьому методу досліджено способи вчинення податкових злочинів та відмивання доходів від таких злочинів (підрозділ 1.1) та специфіка та відмежування злочинів щодо легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, ухилення від сплати податків та суміжних кримінальних правопорушень від інших категорій злочинів (підрозділ 1.2);

- *метод історичного аналізу* дозволив простежити розвиток нормативно- правового регулювання та правозастосовної практики у сфері протидії цьому явищу. Також він використовувався для дослідження змін дотеоретичних підходів для розв'язання цієї проблеми (підрозділ 2.1);

- *методологічного аналізу* сприяв систематизації понятійно-категоріального апарату, що сприяло розкриттю специфіки цих видів злочинів (підрозділ 1.2);

- *нормативно-правовий метод* використовувався для дослідження законодавчих актів, спрямованих на запобігання цьому явищу. Окрім того, він застосовувався під час дослідження взаємодії підрозділів правоохоронних органів під час здійснення оперативно-розшукової діяльності, слідчих дій на національному та міжнаціональному рівні (підрозділ 1.2, 2.1);

- *порівняльно-правовий метод* дозволив проаналізувати досвід інших держав у протидії легалізації доходів отриманих злочинним шляхом та суміжним кримінальним правопорушенням (підрозділ 2.1);

- *функціонально-системний метод* використовувався для структуризації інформації про цей вид злочинності та створення системи рекомендацій для вдосконалення здійснення кримінального провадження у справах щодо легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, ухилення від сплати податків та суміжних кримінальних правопорушень (підрозділи 1.2, 2.3);

- застосування *контент-аналізу* дало змогу дослідити матеріали судової

практики, що стосуються особливостей проведення окремих слідчих (розшукових) дій при розслідуванні злочинів щодо легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, ухилення від сплати податків та суміжних кримінальних правопорушень та тактики захисту у даній категорії справ (підрозділи 2.1, 2.2).

Теоретичну основу дослідження становлять результати наукових праць вітчизняних та зарубіжних фахівців у галузі кримінального процесуального права, кримінального права, кримінології, криміналістики, податкового права, інформатики та інших наук, що мають безпосереднє відношення до теми дисертаційного дослідження.

Нормативно-правову базу дослідження становлять Конституція України, Кримінальний процесуальний кодекс України, Кримінальний кодекс України, міжнародні конвенції та підзаконні нормативно-правові акти, що регулюють запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом в Україні.

Емпіричну базу дослідження становлять Єдиний державний реєстр судових рішень, база даних Європейського суду з прав людини. Під час проведення дослідження використано 293 судових рішення національних судів України, зокрема, 52 судових рішення ВАКС, та досліджено 47 справ Європейського суду з прав людини.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших досліджень, в якому представлено комплексну систему знань про феномен та механізми виявлення та протидії легалізації доходів отриманих злочинним шляхом, ухилення від сплати податків та суміжних кримінальних правопорушень. Проведене дослідження дало можливість обґрунтувати нові положення, висновки і рекомендації, що мають як теоретичне, так й практичне значення, зокрема:

уперше:

- запропоновано авторський підхід щодо комплексного аналізу процесуальних процедур кримінального переслідування за злочини, пов'язані з легалізацією доходів та ухиленням від сплати податків, що ґрунтується на сучасних цифрових, інформаційних, процедурних і технологічних комплексах вітчизняного, транснаціонального та нормативно-правового реагування;

- сформульовано систему ознак щодо розмежування правомірної податкової оптимізації та кримінального ухилення від оподаткування, із визначенням основних рис шахрайського використання схем трансфертного ціноутворення та офшорних юрисдикцій;

- виявлено структури протиправних легалізаційних схем, що використовуються із застосуванням новітніх інформаційних технологій та інструментів на основі вчинених предикатних кіберзлочинів та правопорушень пов'язаних з незаконним використанням криптовалют.

удосконалено:

- теоретико-прикладні положення про механізм збирання, оцінки та процесуального оформлення цифрових і фінансових доказів легалізації

доходів, отриманих злочинним шляхом, зокрема в контексті стандартів допустимості; процесуальної координації між суб'єктами кримінального провадження (слідчими, прокурорами, аналітичними підрозділами, експертами), а також взаємодії з уповноваженими органами фінансового моніторингу; міжнародними суб'єктами правової допомоги та екстрадиції у світлі міжнародних конвенцій (зокрема Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності та Конвенції Ради Європи про відмивання доходів) і принципу взаємності;

- рекомендації щодо фіксації та використання електронних доказів щодо: листування через електронну пошту, IP-адреси, лог-файлисерверів, цифрові сліди транзакцій у блокчейні, дані з бухгалтерських програм, метадані з мобільних пристроїв і хмарних сервісів - здатні розкрити ланцюг правочинів, з яких формується схема ухилення чи легалізації. Визначено роль та значення таких доказів при документуванні кримінальних правопорушень і з використанням криптовалют, peer-to-peer платформ, електронних гаманців або закритих каналів комунікації;

дістало подальшого розвитку:

- теоретичні уявлення щодо способів вчинення легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, або внаслідок податкових злочинів, зокрема встановлено, що вони найчастіше здійснюється за допомогою: багаторівневого трансферту коштів через підконтрольні суб'єкти господарювання; шляхом інвестування у законну економічну діяльність; за допомогою використання фінансових інструментів, зокрема криптовалют; за допомогою використання мистецьких та благодійних аукціонів для маскування джерел походження активів; на основі використання сучасних цифрових інструментів як для вчинення економічних злочинів, так і для подальшої легалізації доходів, отриманих в результаті вчинення таких злочинів;

- наукове бачення шляхів імплементації зарубіжного досвіду щодо розслідування злочинів, пов'язаних з легалізацією доходів та суміжних кримінальних правопорушень, що ґрунтується на внесенні змін та доповнень до законодавства; місце та значення міжнародно-правових стандартів у системі організаційно-правових основ розслідування злочинів, пов'язаних з легалізацією доходів та суміжних кримінальних правопорушень; рекомендації щодо запровадження новітніх методів виявлення, збирання та збереження електронних слідів та доказів;

- теоретичне уявлення про шляхи вдосконалення системи доказування та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, або внаслідок податкових злочинів в умовах інтеграції України до європейського правового простору, зміцнення спроможностей органів правопорядку у боротьбі з економічною злочинністю та легалізацією злочинних доходів.

Практичне значення наукових результатів полягає в можливості застосування результатів дослідження (висновки, пропозиції, рекомендації), висвітлених в дисертації:

- у науково-дослідній роботі (акт впровадження від 03.06.2025 року);
- в освітньому процесі – для викладання дисциплін кримінально-правового

та кримінально-процесуального циклу (акт впровадження від 03.06.2025 року);

- у правотворчій діяльності – для нормативно-правового забезпечення розслідування злочинів у фінансовій сфері;
- у правозастосовній сфері – для вдосконалення практики протидії злочинам економічного характеру.

Апробація результатів дисертації. Основні положення, висновки та пропозиції, сформульовані в дослідженні, оприлюднені у виступах автора на всеукраїнських науково-практичних конференціях, зокрема: Всеукраїнській науково-практичній конференції «Теорія та практика сучасної юриспруденції» (м. Харків, 25 грудня 2021 року); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Теорія та практика сучасної юриспруденції» (м. Харків, 24 грудня 2023 року); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Теорія та практика сучасної юриспруденції» (м. Харків, 25 травня 2025 року).

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи опубліковано в 6 наукових працях, з яких: 3 – статті в наукових фахових виданнях України, 3 – тези матеріалів конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, двох розділів, що містять п'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (203 найменувань на 23 сторінках) та додатків на 5 сторінках. Загальний обсяг дисертації становить 205 сторінок, з яких обсяг основного тексту – 163 сторінки.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

у яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Кутепов І. О. Кіберзлочинність у фінансовій сфері: предикатна роль, інструменти легалізації та проблематика доказування. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 1. 2025. С.774-779.
2. Кутепов І. О. Роль цифрових доказів під час розслідування економічних злочинів. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 2. 2025. С.626-630.
3. Кутепов І. О. Дотримання гарантій права на свободу та особисту недоторканність під час здійснення екстрадиційних процедур. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 3. 2025. С.626-631.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Кутепов І. О. Проблема визначення переліку предикатних податкових злочинів для розслідування легалізації доходів. *Теорія та практика сучасної юриспруденції* : матеріали всеукраїнської наук.-практ. конф. (випуск 04/2021, м. Харків 25 грудня 2021 р.) Харків, 2021. С. 351–353.
2. Кутепов І. О. Проблематика застосування електронних доказів у кримінальному провадженні. *Теорія та практика сучасної юриспруденції* : матеріали всеукраїнської наук.-практ. конф. (випуск 02/2023, м. Харків 24 грудня 2023 р.) Харків, 2023. С. 94–95.
3. Кутепов І. О. Використання відкритих джерел інформації (osint) під

час розслідування економічних злочинів. *теорія та практика сучасної юриспруденції* : матеріали всеукраїнської наук.-практ. конф. (випуск 01/2025, м. Харків 25 травня 2025 р.) Харків, 2025, С. 231–232.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана грамотною мовою, з правильним вживанням юридичної та спеціальної термінології. Стиль викладення матеріалів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечують легкість і доступність їх сприйняття. Порушення академічної доброчесності відсутні.

У результаті публічної презентації наукових результатів дисертації Кутепов І. О. і повноти публікації основних результатів дослідження, –

УХВАЛИЛИ:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації **Кутепова Ігоря Олександровича** на тему: «Доказування в кримінальних провадженнях щодо легалізації доходів отриманих злочинним шляхом, ухилення від сплати податків та суміжних кримінальних правопорушень».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Кутепова І.О. відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах) затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

3. Рекомендувати дисертацію Кутепова Ігоря Олександровича на тему: «Доказування в кримінальних провадженнях щодо легалізації доходів отриманих злочинним шляхом, ухилення від сплати податків та суміжних кримінальних правопорушень» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

**Головуючий на засіданні
завідувач кафедри
кримінально-правових дисциплін
доктор юридичних наук, професор**

Андрій БАБЕНКО